

Lars Anderson: 'Nog steeds lijkt het alsof er alleen op ludieke wijze of licht verbitterd over vaderschap geschreven kan worden'

Waarom wilde ik dit ook alweer?

De Nederlandse man neemt nauwelijks deel aan de zorg voor de baby. Het wordt hem ook niet makkelijk gemaakt. Over de ongeplaveide weg naar zorgend vaderschap.

door Lars Anderson
foto's Jeroen W. Mantel

E

En wintere donderdagavond. Door de stromende regen wandel ik naar de voorlichtingsavond van het Geboortecentrum voor een instructie 'bevallen'. De verloskundige van dienst kijkt me argwanend aan: 'Ben je in je eentje?' Dat mijn hoogzwangere vriendin een februariegriepje heeft, leek me geen reden om niet te gaan. Ik betaal vijf euro en klim naar een bovenzaaltje vol koppels. De stemming: vrouwen serieus, mannen onwennig en jolig. Verbaasde blikken verraden gedachten: hè, een man alleen? De verloskundige begint haar college. Termen als oxytocine, epiduraal, Remifentanil en persen naar de anus vullen de ruimte. In de rij voor me spelen drie kerels met hun smartphone, de man links van me frunnikt wat aan zijn gerafelde broekspijp en maakt flauwe grapjes. Af en toe gluurft hij naar mijn notitieblok: 'Hij zit toch niet serieus op te letten?'

Vaderprotesten

Drie maanden later ben ik 'zorgend vader'. Met mijn jonge dochter op schoot en melkfles in de hand zie ik hoe journaliste Astrid Theunissen aanschuift bij Pauw & Witteman. Theunissen is ervaringsdeskundig met man-

nen die geen kind van haar willen. Haar stelling: de Nederlandse man wil geen kinderen, maar werken en reizen; spelen doet hij liever met zijn gadgets dan met zijn kroost. Vooral als blijkt dat zijn partner 'zorgend' vaderschap verwacht. Slappe zakken zijn het, oordeelt de titel van haar boek.

Ik denk terug aan de mannen van de voorlichtingsavond. Hoeveel procent van hen zit nu (zoals ik) thuis te zorgen voor hun zoon of dochter? Niet veel, zo blijkt uit de cijfers. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek is zeventachtig procent van de vaders hoofdzakelijk bezig met werk. Lijnrecht daar tegenover staan de moeders: bijna zeventig procent is vooral druk met de zorg voor het gezin en het huishouden. Ook de beruchte 'papadag' blijkt minder populair dan de stroom artikelen en televisie-items ons wil doen geloven. Het aantal mannen dat een 'Wouter Bosje' flikt en (in elk geval) claimt te kiezen voor het gezin is de afgelopen tien jaar amper toegenomen. Vaderonderzoeker Vincent Duindam van de Universiteit Utrecht schat dat het percentage mannen met een zorgdag in twintig jaar is gestegen van twee à vijf procent naar vijf à zeven procent. En die zorgvaders zijn nog steeds te vinden in een kleine progressieve elite. Zeg maar: de maatschappelijk werker die GroenLinks stemt.

Intussen schrijven de goedbedoelende zorgvaders zich suf: het manifest 'Papa Plus' van FNV Jong (ondertekend door honderden vaders), het platform Vitamine V (inderdaad, v van vader) of de Vereniging voor Vaders Nieuwe Stijl (die nooit echt van de grond is gekomen). Maar meer dan een zich herhalend mantra willen de vaderprotesten niet worden. 'De opinië artikelen die vandaag verschijnen, zeggen vaak woordelijk wat ik begin jaren negentig al schreef,' beweert Duindam. Dat is opmerkelijk, want de algemene consensus is dat de huidige vaders geëmancipeerd zijn. Sterker: de

Vaderboeken

Voorbeelden van (redelijk) geslaagde (enigszins) toegankelijke boeken over vaderschap: *Babymanagement voor mannen*, Henk Hanssen (2009) *De mooiste baby van de hele wereld*, Martin Brill (2009, 4de druk) *Echte vaders*, Gerard Janssen (2010) *Gemist Vaderschap*, Joep Zander (2006) *Kleine Dagen*, Bernard Dewulf (2009) *Papa, ik help je wel met opvoeden*, Bart Bosch (2009) *Vaderschap voor beginners*, John Verhoeven & Josee Busnel (2010, 16de druk)

➤ grote meerderheid van de Nederlanders pleit volmondig en eensgezind voor gelijke verdeling in zorg en werk tussen vaders en moeders (*Emancipatiemonitor 2008*).

Geen promotie

Drie maanden geleden had ik waarschijnlijk pal achter de retoriek van Theunissen gestaan: 'De vader die zegt dat hij wil zorgen, maar dat niet doet, wil het niet genoeg. Punt.' Bevlogen artikelen zouden uit mijn vingers zijn gerold over mannen die de emancipatie niet serieus nemen en hun partner ongelijkwaardig benaderen. Maar na de eerste weken met mijn dochter is alles anders. Ik kén nu de ongeplaveide weg naar zorgend vaderschap. Het ploeteren begint bij de onwil van de Nederlandse overheid om de man tegemoet te komen. In Spanje mag de kersverse vader vijftien dagen van zijn koter genieten, bij onze zuiderburen in België krijgt hij er tien, en in Nederland moet de vader het doen met twee dagen verlof, inclusief de geboortedag. Die andere dag mag hij in het gemeentehuis bij de rij wachtenden aanschuiven om zijn kind aan te geven. Vaderschapsverlof is in de praktijk geen optie: dat hangt samen met het aantal werkuren, je moet minstens een jaar in dienst zijn en of je betaald krijgt is hoogst onzeker. De werkgever is niet verplicht vaderuren te vergoeden; uit recente cijfers blijkt dat slechts de helft van de werkgevers een deel van het ouderschapsverlof uitkeert. In het bedrijfsleven wordt de afwezigheid van de man onder het mom van vaderschap nog geregeld opgevat als een gebrek aan loyaliteit. Managers geven onomwonden aan dat promotie naar een leidinggevende positie voor zorgende vaders is uitgesloten. In vier dagen per

week kun je geen afdeling runnen, is het botte argument. Nee, dan Zweden: daar heeft de man tien dagen geboorteverlof, twee maanden betaald vaderschapsverlof, en mag hij vervolgens samen met de moeder nog twaalf maanden ouderschapsverlof verdelen om een gedeelde zorg te organiseren en de eerste ontwikkelingen van het kind mee te maken.

Kleine energiezuiger

Toch wringt het ook in Zweden. De ruime verlofregeling spoort vaders nauwelijks aan tot zorg: zestig procent van de huidige generatie Zweedse vaders heeft nog nooit één dag ouderschapsverlof opgenomen. Terwijl dat ouderschapsverlof al sinds 1974 wettelijk is vastgelegd. Tussen droom en daad zit dus meer in de weg dan alleen wetten en praktische bezwaren. Vaderschap is ook psychologie. Mannen ontleen nog altijd een groot deel van hun identiteit aan hun werk. Zorg blijkt maar weinig zingevend te bieden. Het proefschrift *Huishoudelijk werk, gezondheid en geluk* van Judith Cornelisse-Vermaat geeft aan dat mannen die zich ook met het huishouden en de zorg bezighouden, een stuk ongelukkiger zijn dan fulltime werkende mannen. Vreemd? Helemaal niet. Vloeren poetsen, afwassen, strijken; het is ook vreselijk! En, om maar eens een taboe aan te snijden, in je eentje zorgen voor een pasgeboren baby ook. Die kleine energiezuiger communiceert namelijk niet: ze poept, zuipt, schreeuwt en slaapt. Lethargisch kijk ik in die beginweken toe hoe mijn vriendin naar haar werk vertrekt; weer een dag alleen met dochterlief. Het huis voelt als Robbeneiland, eindelijk herbeleef ik dezelfde dag, mijn *Groundhog Day*. Bijna onverteerbaar is het als moeder mij na een dag werken vertelt dat ze moe is. Jij? Moe? kookt het intern. Vermoeidheid krijgt een andere dimensie met zo'n kleine; je bent de godganse dag bezig. Rillingen lopen over mijn lijf als de late middaguurtjes naderen; een vermoeide, licht hongerige baby is moordend. Was het maar zeven uur, dan mag ze naar bed en kan ik 'iets voor mezelf doen'. Mijn hoofd kolkte: waarom wilde ik dit ook alweer? Gevolgd door een: dit nooit meer! Vervloekt heb ik de geboortekaartjes die me opriepen te 'genieten van de roze volk'. Beroemd televisievader Bill Cosby verwoorde jaren geleden al mijn huidige *state of mind*: 'De echte reden waarom mijn vrouw en ik kinderen namen, is dezelfde als waarom Napoleon besloot Rusland binnen te vallen: het léék zo'n goed idee.' Toegegeven, een overtuigende aanprijzing van zorgend vaderschap is dit niet. Maar vader zijn is meer dan een beetje sporten, stoeien en computeren met je kind. Toch is dit voor een meerderheid van de mannen het summiere takenpakket, blijkt uit het onderzoek *De rol van de*

vader bij de opvoeding in opdracht van het ministerie voor Jeugd en Gezin. Het zijn de moeders die meegaan naar de dokter, de luiers verschonen, de fles geven, voorlezen, helpen bij het huiswerk en straf uitdelen. Demissionair minister André Rouvoet vindt het prachtig, want stoeien is goed voor het zelfvertrouwen van kinderen. Hij ziet het als vooruitgang dat vaders zich steeds meer bewust worden van deze rol en daar tijd voor vrij maken. 'Vijftig procent van de vaders met kinderen tussen nul en vier jaar besteedt een dag(deel) per week aan de zorg voor hun kind,' stelt het rapport. U leest het goed: een dagdeel. De afdeling Jeugd en Gezin zet modern vaderschap nog altijd ouderwets in de etalage. Geen wonder dat de ontwikkeling van de zorgvader stagneert. Aan de ene kant wordt vaderschap gepimpt met allerlei stoere parafernalia die in feite niets met vaderschap te maken hebben. Kinderwagens met tractorbanden en joekels van bakfietsen zijn voor veel (voornamelijk vrouwelijke) journalisten en trendwatchers hét bewijs van de onstuitbare opmars van de zorgpapa. Maar, wat moet ik met een bakfiets? Nog even en ik word opgezadeld met een kinderwagen met rupsbanden. Tegelijkertijd wordt het zorgend vaderschap in de media schimpend en meesmuilend neergezet. Zoals in het actualiteitenprogramma *Netwerk* waar de presentator zich afvraagt 'waarom er nog maar zo weinig mannen zijn die een dag per week de poepluiers willen verschonen?' Hallo? Welk weldenkend mens wil een dag lang strontruimen? Legendarisch is directeur en miljonair Rogier Thewessen, die in dezelfde aflevering vertelt: 'Ik vind het heerlijk om vijf dagen te werken. En [mijn dochter] Mila heeft er geen last van. De eerste drie jaar van haar leven onthoudt ze toch niets.' Waar begin je met zo'n man? In de boekhandel hoeft hij het niet te zoeken. De schaarse papaliteratuur bestaat vooral uit pockets met onderbroekenlol, zoals *My boys can swim!* van de Amerikaan Ian Davis of *Help, ik heb mijn vrouw zwanger gemaakt!* van Kluun. Op eigenzinnige wijze wordt fijntjes uitgelegd hoe de man zijn zwangere vrouw kan behagen

Bijna onverteerbaar is het als moeder mij na een dag werken vertelt dat ze moe is

'Niets ruikt intiemer dan die lichtzuringe melkgeur in haar rompertje'

om rake klappen door hormoonwisselingen te voorkomen. Kluun schrijft over 'alles wat u nooit over zwangerschap en baby's wilde weten'. De openingszin: 'U hebt een vrouw zwanger gemaakt en als het mee zit is het nog uw eigen ook.' Begint goed! Twee alinea's verder: 'Alles in, op, aan en rond uw vrouw verandert. Het enige dat niet verandert, bent u, haar man.' Kortom: de vader is een reactionair, een bijproduct van het fenomeen moederschap. Sinds de publicatie anderhalf jaar geleden zijn er van deze visie op het vaderschap zo'n honderdzestigduizend exemplaren verkocht. Een versimpeld rekensommetje: elk jaar worden tweehonderduizend mannen vader, van wie 92.000 voor het eerst. Ontkom er maar eens aan!

Geen enkel recht

Ook Philippe Remarque (sinds kort hoofdredacteur van *de Volkskrant*) doet een boekje open over het vaderschap in *Het zit de mannen niet mee te*

genwoordig: 'Thuis wachten blij gezichtjes, gestoei en verhalen over school. En mijn vrouw moet ook tegen iemand kunnen klagen. [...] Dat had de generatie boven mij toch beter geregeld.' Hij baalt van de emancipatie: 'De geëmancipeerde man is even onontkoombaar als het uitsterven van de dodo: het is eeuwig zonde en het kan je met machteloze woede vervullen.' Nog steeds lijkt het alsof er alleen op ludieke wijze of licht verbitterd over vaderschap geschreven kan worden. Een beetje stoer distantiëren op z'n Kluuns, een beetje ironisch mopperen op z'n Remarques. Boeken die het vaderschap serieus benaderen zijn extreem schaars, in tegenstelling tot de eindeloze schappen moederboeken. Het discours is aan een update toe. En niet alleen het discours. Het is verdraaid lastig je als man betrokken te voelen als alles is gericht op de werkende vader en de zorgende moeder. Het begint al heel fundamenteel: als ongetrouwde

man heb ik geen enkel recht op mijn kind. Het is de moeder die toestemming moet verlenen opdat ik mijn kind kan erkennen; en het is opnieuw de moeder die bepaalt of ik na de geboorte enig gezag over mijn dochter krijg. Daarvoor moet ik eerst een stapel dure uittreksels bij het gemeentehuis aanvragen, formulieren doorploegen, een handtekening bietsen en het pakket naar de rechtbank sturen. Dán pas is het voor de overheid óók mijn kind. Er zijn trouwens talloze mannen die dit niet hebben geregeld, en dus als het misgaat geen enkele aanspraak kunnen maken op hun dochter of zoon.

Schuldgevoelens

Tot overmaat van ramp bevindt de vijand zich als een vijfde colonne binnen de gelederen van het eigen kamp. Hoeveel vrouwen denken heimelijk niet dat ze beter kunnen zorgen dan hun man: 'Niet zo ruw, liefje, dat vindt ze niet fijn,' of 'Zit die luiert niet te strak? Twee vingers moeten er nog onder passen. Kom maar, ik doe het wel.' En wat te denken van borstvoeden, dat de vader tijdens de eerste weken tot maanden (soms jaren) na de geboorte het belangrijkste deel van de zorg ontzegt. Maar wie vanuit emancipatoire beweegredenen besluit om geen borstvoeding te geven, krijgt in Nederland geheid de borstvoedingsmaffia over zich heen. Veel jonge carrièremoeders worstelen met diepe schuldgevoelens omdat deze diehards ze wijsmaken dat je een baby met flessenvoeding tekort doet, terwijl geen enkel onderzoek ondubbelzinnig bewijst dat kunstvoeding ongezonder zou zijn dan borstvoeding. Zie dan als zorgvader je partner maar eens gerust te stellen.

De man die vandaag de dag wil zorgen, moet het wel héél graag willen. Maar als het hem uiteindelijk lukt om sterk in de schoenen te staan, de juiste formulieren in te vullen en de vooroordelen naast zich neer te leggen, wacht hem een onontgonnen nieuw mensje dat hij naar hartelust mag leren kennen. Want niets is mooier dan dat hese stemmetje kirrend van blijdschap; niets ruikt intiemer dan die lichtzuringe melkgeur in haar rompertje; en niets voelt vaderlijker dan het moment waarop dat huilen-de meisje troost vindt in mijn armen. William Shakespeare, ook hij was papa, had gelijk: 'Hij die zijn eigen kind kent, is een wijze vader.' ■

Lars Anderson is freelance journalist. Zijn vriendin en hij hebben de zorg voor hun dochter gelijk verdeeld. De eerste drie maanden na de geboorte heeft hij het grootste deel van de zorg op zich genomen omdat zijn vriendin binnen enkele weken fit genoeg moest zijn voor een werkproject.